

Ukendte essays til bogtrykte Chr. X frimærker på auktion

Overskriften på denne artikel er en tilsnigelse. En journalist ville kalde det en vinkling. Man kan jo altid diskutere, om noget er ukendt eller ej. For nogen er det ukendt, for andre ikke.

Det viste 1 krone mærke Chr. X har en noget anderledes medaillon, end vi normalt kender den. Mærket sælges i disse dage på Postiljonens auktion, hvor anden del af William R. Benfeldts samling af danske essays og prøvetryk bliver udbudt til salg.

Mærket eller et tilsvarende har været udbudt til salg før. I Det supplerende Frimærkekatalog fra 1974 gennemgås forskellige auktioner og på Skandias auktion 6. februar 1973 bliver et tilsvarende mærke (det er vist nok ikke det samme) solgt til 4700 kr. i hammerslag.

Det aktuelle mærke bliver beskrevet som et „essay in unfinished design of frame and portrait for Christian X brown/blue“ - altså et essay til det danske tofarvede Christian d. X frimærke i værdien 1 krone.

Men der er noget galt!

Den opmærksomme læser vil se, at rammen til 1 kronens mærket er det, vi kalder type II, og at rammen svarer til den endelig udgave. Der er altså ikke noget ufærdigt her. Takningen er også den samme som det endelig mærke. Det anderledes er i medaillon.

I stedet for de normale vandrette lige linier i skraveringen har essayet bølgede linier. Linierne tynder også ligesom ud i kanten af medaillon i modsætning til det endelig mærke, hvor

Typiske eksempler fra arkivpakken på forskellige forsøg på ændring af medaillonklicheen både til den danske og den islandske udgave

linierne går helt ud til kanten og er af samme tykkelse hele vejen.

I samme auktionskatalog er der i lottene nr. 65 til 68 forskellige aftryk af samme medaillon. De henføres alle til 1918-udgaven af Christian X-udgaven - den tofarvede udgave, hvor 27 øre rød/sort er det første frimærke, der udgives her.

Det er ikke korrekt!

Forsøg på tidsfæstelse

Rammen til 1 kroners mærket er type 2. Type 2 udvikles samtidigt med, at det tofarvede 2 kroners mærke udgives, nemlig i løbet af 1925. Det første tryk med 1 krone type 2 er tryk IX - fabrikation 271-Y, som afleveres fra trykkeri til frimærkekontrol 30. maj 1925.

Mærket kan altså tidligst stamme fra 1925. Det er helt umuligt, at det skulle kunne stamme fra 1918.

Prøvemærkerne fra 1918

Jeg har andetsteds beskrevet, hvilke forarbejder der er lavet hos H.H.Thieles Bogtrykkeri ledende frem til de endelige godkendte udgaver. (Artikelserie her på siden).

Der findes et antal niblokke af 80 øres mærket i

forskellige farver og på forskelligt farvet papir. (Post og Tele Museums Prøvesamling planche 279-280).

Der findes også en række prøver på tofarvede mærker med værdiangivelsen 10 øre i et utal af forskellige farvekombinationer.

(Post og Tele Museums prøvesamling planche 299-300-301 og 302). Disse

stammer fra efteråret 1918.

Man overvejede altså enten forskellige ensfarvede mærker på forskelligt farvet papir eller tofarvede udgaver på hvidt papir.

Men der er ingen slinger i valsen med hensyn til, hvordan medaillonens ser ud. Den ligner 1913-udgaven men med forlængede skraveringslinier.

Man går væk fra at tænke på at bruge farvet papir, fordi papirfabrikken ikke kunne garantere sikker levering af farvestof til indfarvning af papiret.

Løsningen bliver den tofarvede udgave og i ingen af Post og Tele Museums prøver findes medailloner med bølgerlinier.

De omtalte essays, der udbydes til salg hos Postiljonen stammer altså IKKE fra forarbejder til 1918-udgaven, som det er anført i auktionskataloget.

Prøvemateriale fra museet

Post og Tele Museet har derimod en pæn samling af prøvetryk, som til forveksling ligner dem, der nu er udbudt til salg. De er desværre ikke dateret, man har faktisk i museet haft svært ved at tidsfæste dem.

Prøvetrykkene, hvoraf jeg viser et par stykker her,

Til venstre udgaven fra 1920 og til højre den nye udgave fra 1931

ligger i nogle pakker sammen med en masse trykmateriel i forskellige metaller.

Jeg har haft lejlighed til at gennemgå dem. Der er mange, måske 25-30 forskellige.

Det interessante er, at der blandt de mange medailloner med bølger af Christian X i profil også er enkelte med Christian X en face. Og der er også enkelte med islandske rammer.

Og nu er vi nok ved at komme nærmere sandheden om disse prøvetryk.

Ny islandsk Chr. X udgave i 1931

H.H.Thieles Bogtrykkeri fremstillede i denne periode (frem til begyndelsen af 1930'erne) også de islandske frimærker. I 1931 blev der udgivet nye Christian X-frimærker, netop i den „bølgede“ udgave.

Derfor skal disse mange forsøg med en ny medaillon måske forstås som forarbejder til den islandske udgave.

Det kan imidlertid også være, at man overvejede en nyformulering af de danske frimærker, at forsøgene skulle forstås som overvejelser mod en ændring af de danske frimærker, men at man så lavede fuld skala forsøget med de islandske frimærker.

I 1930 var der opstået en voldsom kritik af de danske frimærker. Dette gennemgår Søren Chr. Jensen i bogen om Thieles Bogtrykkeri: Posthuse og plovmand fra 2010.

Man har ganske givet lavet disse mange forsøg med en ny medaillon, netop for at imødegå denne voldsomme kritik.

Men virkeligheden indhentede trykkeriet. Der kom økonomiske vanskeligheder, man måtte låne penge af postvæsenet, og i stedet besluttede det danske postvæsen at opbygge sit eget frimærketrykkeri baseret på ståltryk og en hel anden proces blev sat igang.

Hvorfor

Hvorfor beskæftiger jeg mig nu så detaljeret med dette? Kan det ikke være ligegyldigt, hvor disse essays skal placeres, og hvordan de tidsbestemmes.

Hvis man samler disse mærker, eventuelt overvejer at lave en specialsamling, måske endda udstille den som traditionel samling, vil den samlede dommerskare, hvis de har set det aktuelle auktionskatalog fortælle udstilleren, at han eller hun da mangler de kendte essays, som jo har været til salg offentligt. Det vil altså trække ned i bedømmelse, at disse mangler.

Derfor er det vigtigt at få slået fast, at disse essays IKKE har noget at gøre med forarbejderne til den tofarvede Christian X-udgave.

Man kan til nød sige, at de har noget at gøre med, hvorfor udgaven ikke blev fremstillet efter 1933, så de ville altså skulle placeres på sidste planche og ikke første planche.

I nogle lande eksisterer der rigtigt mange essays og prøvetryk. For det danske områdes vedkommende er det derimod meget sjældent og for mange udgaver totalt ukendt uden for Post og Tele Museets samlinger.

Det kan være svært at forstå for udenlandske dommere og endnu sværere, hvis man kan henvise til enten auktionskataloger eller decideret håndbøger med fejlagtige oplysninger.

Tak til Postiljonen for lån af illustrationsmateriale og tak til Erik Jensen fra Post og Tele Museum for altid venlig imødekommenhed.